

Fr. Lipah / Otroci se igrajo

Za mejo ob stezici kraj reke. Iz zelenja v ozadju moli tovarniški dimnik, strašilo vsej lepi naturi; v pesem reke in ritem božjega stvarstva brné turbine in stroji. V jezu zadavljena reka ječi. Sobota popoldne.

Delavski otroci: Minca, Cilka, Anka, Lenčka ter Ciril in Pavel — se igrajo.

Lenčka je daleč proč od drugih naložila po tleh za mejo gabrovih in lipovih listov, nanje pa nasula cestnega prahu, pepela od premoga, zdrobljene opeke, marjetičnih glavnic, makovih listov, slakovih cvetov in druge drobnarije. Čepi zelo resno za vso svojo lepo šaro, ker se ji zdi preimenitna in pozdravlja Anko, ki je prišla s košarico in punčko v roki. Ves razgovor je preudaren, moder in resen — kakor otroci, kadar se igrajo.

L e n č k a (uslužno): Dober dan, gospa! Kako dolgo vas že ni bilo! Sem dejala, kaj le smo se ji zamerili, da je šla drugam kupovat. Kaj pa bomo dobrega, gospa?

A n k a: Saj vam pravim, gospa! To so skrbi: zaslužek tak — draginja pa taka! Človek bi se zraka oprijel! Vsak denar desetkrat obrnem, preden ga dam iz roke. Pri taki draginji kar béži mimo štacune, pravim jaz.

L e n č k a: Gospa, tako vam povem: tega so samo davki krivi!

A n k a (ki jo je pičil komar, vrže košaro in punčko v travo, se popraska po goli nožici in sede kraj Lenčke): Lenčka, ti, kaj pa so to, davki?

L e n č k a: Misliš, da jaz vem! Naš ata vé... Igrajmo se! Če se ne boš igrala, ti pa ne povem. No, daj — No, gospa, kaj pa bomo? Prav lepo moko smo dobili danes, poglejte! Vzemite jo, vam pravim, cene rastejo, potem vam bo pa žal.

A n k a: No, gospa, pa mi jo dajte pet kil... Ali vi še nič ne veste? Na, le poglejte si no, kako sem raztresena! Jurjevcu, tistemu, ki dela v mašini, je roko odtrgalo. Še niste slišali?

L e n č k a: Kaj poveste, za božjo voljo! Saj pravim, sama nesreča, kamor se človek obrne!

A n k a: In pet otrok ima, revež. So ga že peljali v bolnico. Ona pa taka zapravljevka! Kadar je plačilni dan, plača komaj

za nazaj in še ne vé, kaj bo jutri v lonec vrgla. Pri mesarju že dva meseca ni plačala. Je gotovo tudi pri vas dolžna?

L e n č k a: Oh, gospa, nikar ne vprašujte!

A n k a: Oh, gospa, kako lepo bluzo imate! Kako se vam podá! Saj pravim, človek mora pa v cunjah hoditi!

Minca in Cilka prihajata s punčkami in košaricami.

L e n č k a: Oh, dober dan, gospa! Bog daj, gospa! Kako dolgo vas že ni bilo!

C i l k a: Saj ne utegne človek! Utrgati se moram. Nihče ne vé, kaj se pravi biti sam pri majhnih otrocih.

L e n č k a: Oh, da, gospa! Ti moj ljubi dan! Meni ni treba praviti. (Joče.) Pa jih je Bog vzal.

A n k a: Le nikar ne jokajte, gospa! V nebesih vam bodo stolček pripravili. So vam ga že primolili, verjemite mi!

M i n c a (najmanjša, z očesci kakor spominčica): Kakšen stolček, Cilka?

C i l k a: V nebesih, neumnica!

M i n c a: Zakaj pa potem joče?

C i l k a: Ker so ji vsi ti mali pomrli. Tiho bodi, če se ne znaš igrati!

L e n č k a: No, gospa, kaj pa vaša punčka, je zdrava? Ah, kako je rdeča!

C i l k a: No, zdaj že. Ampak óni mesec je bilo bogpomagaj! Doktor je prišel od bolniške blagajne, pa je kar na pragu obstal in rekel, da ima ošpicè. Pa vsa zdravila niso nič pomagala. (Punčki:) Le pridna bodi, gospa ti bodo dali bonbončkov, če boš pridna! (Ostalim:) Naš vedno pravi, da doktorji nič ne vedo!

A n k a: Z otroci so res sami križi in težave, gospa. Ali vaš še pije?

C i l k a: Saj pravim, ta nesrečna pijača! Na plačilni dan je prišel šele o polnoči domov. Pa je začel pretepavati mene in otroke. Jaz sem se mu postavila: «Mene le daj, otrok pa ne boš! Otroke varuje Bog in angeljček-varuh.»

M i n c a: Kakšen pa je angeljček-varuh?

C i l k a: Bel je in peroti ima, saj sem ti že povedala. Doma mamó vprašaj, pa ti pove! Tu se igramo, tiho bodi! Da te le sram ni, tako velika si pa se še ne znaš igrati!

A n k a (kakor da ju ni slišala): Oh, gospa, kako lepo krilce ima vaša Marička. Saj pravim, človek jih mora pa v cunje oblačiti.

F r. L i p a h / O t r o c i s e i g r a j o

Cilka: Oh; gospa, če bi sorodnikov ne imela, bi je še oblačiti ne mogla. Stric iz Amerike ji je poslal. Je zapisal v pismo: «To blago je za vašo Mery.» Veste, Marička je v Ameriki Mery.

Anka: Poglejte si no, saj pravim, kaj si ljudje vse izmislijo, križ božji!

Lenčka: Čudna dežela je Amerika.

Mincea: Kje je Amerika, Cilka?

Cilka: Ali boš tiho? Daleč, v Ameriki! Če se ne boš znala igrati, boš doma ostala in tudi punčke ti ne oblečem.

Mincea (na jok): Saj bom, saj bom...

Lenčka: No vidite, gospa, pa bo Marička zrastle, pa bo velika in boste imeli svatbo!

Cilka: Saj pravim, gospa, naj vzame kogar hoče, samo pijanca nikar!

Medtem se začuje pesem «Ne grem domu, ne grem domu, sem žejna premočno...!» Ciril in Pavel oponašata pijana delavca. Stopita v štacuno.

Lenčka: No, vidva ga pa že imata!

Ciril: Saj sem ti rekel, Lenčka, da najprej jaz govorim, potem Pavel in potem šele ti!

Pavel: Še enkrat z novega! Pojdiva nazaj! Ve pa se morate ta čas pogovarjati! (Odideta.)

Deklice so v tem trenutku pozabile na igro. Nehote so obrnjene njih glavice proti tovarni. Kratki molk pretrga

Lenčka: Cilka, ali ni danes plačilni dan?

Cilka: Da, saj je sobota.

Lenčka: Ata mi je obljubil denarja, da mi mama kupi novo punčko. Ali tebi ne?

Cilka (molči).

Anka: Jaz dobim grabljice in predpasnik. Mi je ata rekel.

Cilka: Naših pa ne bo do jutra domov. So mama rekli...

Petje se ponovi. Ciril in Pavel vnovič nastopita.

Ciril: Alo, alo, še en liter, pa še ne gremo!

Lenčka: No, vidva ga pa že imata!

Pavel: Boš tiho?! Zdaj jaz! — Pa še ne gremo, pa še ne gremo, smo žejni premočno...! — Na zdaj pa ti!

Lenčka: Saj vem! — No, vidva ga pa že imata!

Ciril: Naj ga imava, saj plačava! Žganja!

Lenčka (da vsakemu po en slakov cvet): Kje pa sta se ga nabrala?

Cilka: Pa pri belem dnevu! Da vaju sram ni!

Anka: Pa tako mlada! Pa hodita pijana!

Ciril: Ali boš tiho! Kaj ti veš, kaj se to pravi!

Pavel: Tiho, babe, če ne vas vse ven pomečem!

Cilka (Minci): No, ali zdaj vidiš?

Ciril: Odpustili so naju! Pijmo! Bova kupila harmoniko in bova hodila od krčme do krčme. Odpustili so naju!

Pavel: Odpustili so naju!... Ne grem domov...

Pojeta, omahneta in zaspita.

Cilka (Minci): Ali zdaj verjameš? Zdaj se pa že začni igrati ali pa pojdi domov. Precej! Ali mi boš?

Mincea (joče): Saj bom, saj bom!

Lenčka: Saj pravim, gospa, ta nesrečna pijača! Moj oče so bili tri in osemdeset let stari pa niso nikoli pili.

Anka: Gospa, mojih mame mama so bili sedemdevetdeset let stari, ko so umrli...

Cilka (nalahko sune Minco, strogo): No, ali bo kaj? precej?

Mincea (vse gledajo nanjo, ona pa obrne glavico kvišku, da se zrcali vsa nebesna modrina v njenih očescih, plaho): Mojih mame mama so bili pa dve leti stari, ko so umrli...

Pri teh besedah se zavalil iz dimnika črn dim, sirena oznani večerni počitek. Ciril in Pavel poskočita, Lenčka razdere z nogo vso svojo imenitno štacuno, deklice pobero punčke; vse beži proti tovarni in kriči:

Plačilni dan! Plačilni dan!

Dr. A. Debeljak / Paul Valéry

Kar je lahko, mi je bilo nevažno ali malone sovražno.
P. V.

Najizrazitejša književna osebnost današnje Francije, Paul Valéry, je splošno zaslovel šele v zadnjih mesecih, odkar je minulo jesen postal član Francoske akademije. Zagledal je luč sveta leta 1871. v južnem pristaniškem mestu Cetti, kjer ga je zamikal poklic pomorskega častnika. Popolno neumevanje matematičnih strok mu je onemogočilo to smer. Kriva je bila po njegovem mnenju tačasna učna metoda, prazna logične in psihološke nujnosti; zato si danes želi, naj bi početnico zasnovala skupaj velik geometer in razborit mož, ki hodi kar najslabši